

KRONIKK

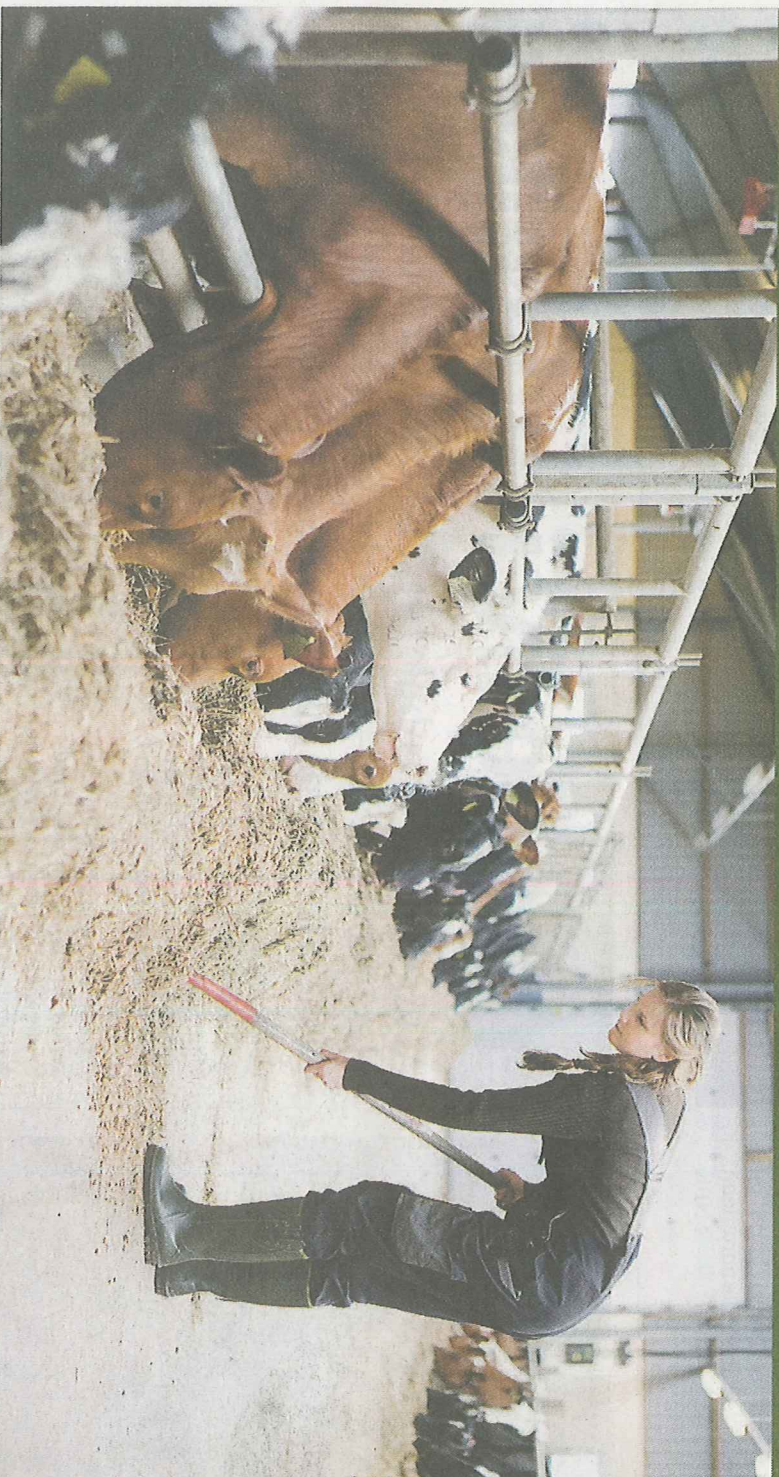

FOTO: COLOURBOX

Større bruk: Små kufflokker er en umulighet i dagens situasjon, skriver Ottar Brox.

En ny jordbrukspolitikk?

Med Listhaug får vi store, bynære, kraftførbaserte melkebruk, vertikal integrert i matjedene, der arbeidsvederlaget er så knapt at det bare er nok til underbetalte røktene fra fattige land. Det er på tide at flere av oss «rødgørne» kommer på banen – og blir litt offensive:

1. De som jobber lange dager med jorda, og særlig i fjøset, tjener for lite. Det er ikke lenger mulig å subsidiere melkeproduksjon så sterkt at en liten kufflokk kan bli en varig arbeidsplass.

2. Stadig økende bruk av arbeidskraft fra fattige land er et klart tegn på at inntektsnivået er for lågt i norsk landbruk.

3. Små, arbeidskrevende enheter kan ikke gi eieren norsk lønnsnivå. Småbruk er det bare yrkeskombinasjon som kan redde.

4. Vi vil ikke at god jord bygges ned, men gjør ingenting for å vedlikeholde den dyrka jorda på det store flertallet av bruk som det ikke lenger lønner seg for eierne å bruke arbeidskraft på. Jordleie fun-

gerer dårlig, fordi verken eier eller leier har effektive motiver for vedlikehold av kvaliteten.

5. En viktig årsak til at nye oppdyrka jord ligger brakk, må være at eiere av små bruk stort sett fremdeles må ha arbeidskrevende husdyr for å få samfunnets støtte for å holde dyrka jord i bruk.

6. Noen ser ut til å ha illusjoner om at vi bare slipper det såkalte «markedet» til, så vil vi få store og lønnsomme enheter. Men selv fra nedlagte bruk blir ikke jorda solgt. Mye tyder på at vi nå har de eiendomsgransene vi skal ha til evig tid.

Det er ikke vanskelig å finne strakhet ved den jordbrukspolitikken som har vokst fram gjennom mange år – slik jeg har prøvd å gjøre i disse 6 punktene. Verre er det å utvikle alternativer som kan tenkes å få varige flertall i Stortinget.

De målene som må prioriteres er 1: at det arbeidet som settes inn i jordbruksproduksjonen må være like attraktivt som det som nordmenn ellers kan oppnå i vårt land, og 2: at dyrkajord-areal og -kvalitet holdes oppe og helst økes i hele landet.

I kuffløset er stordriftsfordelene så store at vi er nødt til å oppgi forsøkene med å subsidiere dem bort. Det er for eksempel sannsynlig at Høyre/Frp-regjeringa vil endre reglene for omsetninga, slik at vikan risikere at melkeproduksjonen blir vertikalt integrert i matjedene, og melkebøndene kan bli underbetalte røktene for Rema-Rimi & co. Derfor må bondenes egne organisasjoner ta initiativ til at

teknologi og skalafordeler utnyttes for å få ned arbeidskostnadene i fjøset, fordi små kufflokker er en umulighet i dagens situasjon. Om en faglig dyktig bonde utnytter skalafordelene maksimalt, burde det være mulig å drive lønnsomt uten subsidier til drifta. Melkeprien i butikken er jo heller ikke lenge noen hellig ku, som den måtte være da det meste av vanlige folks lønn gikk til mat.

Vi må huske på at det er melkesubsidene som i alle fall har vært den største posten på støttebudsjettet, slik at om vi fikk tatt i bruk ny teknologi fullt ut, kunne vi få store beløp disponibelt for andre prioriterte formål. Men samtidig måtte vi utvikle nye former for offentlig styring av denne produksjonen, som «markedet» bare kan styre på bekostning av produsentene. I prinsippet måtte hver region tildeles et antall store fjøs med kapasitet til å dekke regionens behov for melk og smør, og slik at flest mulig av dem hadde tilgang på grovfor og anvendelse for husdyrgjødsel. – Det vil ikke bli noen lett oppgave å utvikle et ukontroversielt system som kunne gjøre jobben med å fordele slike «konsesjoner». De innsparringene som kunne gjøre det mulig å løse andre prioriterte jordbruksproblemer, ville være så formidable at det burde være mulig. Men alle reformer har uønskede og uforutsette konsekvenser, så det måtte ikke spares på utredning, og eventuelt «prøveflykere».

Vi kunne bruke en god del av de innsparte midlene til å sikre at all dyrkajord ble holdt i levd. Det må det være mulig å få til ved hjelp

av areal-subsidier. Eiere av bruk som det ikke lenger lønner seg å drive, får et visst beløp pr. dekar og så – om det holdes i drift, enten det brukes til korn, timotei eller jordbær. Det er opp til eieren og lokale markedsforhold om avlingen brukes til hobby-husdyr, selges på rot til melkebønder eller avsettes på andre måter.

Om jeg hadde vært lærer i heimbygda mi på Senja, og overtatt de 12 målene som skaffet oss – sammen med kokfsken – det aller meste av maten i tida 1940 – 45, burde vår felles stat kunne gi meg et visst beløp per mål for å dyrke gras. En heltdsbonde i nabolaget ville da kunne høste og ta vare på min avling billigere enn kraftforprisen pr. førehet. Vi har ingen mulighet til å få utnyttet våre egne forressurer om ikke norsk forer billigere for melkeproduksjonen enn importert kraftfor. Om vi i dette landet var enige om å sikre oss størst mulig jordbruksareal for ei usikker framtid, måtte det mest nærliggende tiltaket være å oppgradere all den jorda som nå er utsatt for å degenere til myr eller krattskog.

Jeg har ingen illusjoner om at slike reformer vil være lett å få utredet, vedtatt og iverksatt. Statsvitene har fortalt oss at de få som har sterk interesse av status quo, har lettere for å få gjennomslag enn det store flertallet som vil vinne noe på at for eksempel støttemiljøene blir brukt på en mer effektiv måte.

Ottar Brox
Sosiolog og sanfnnsdebatant

NETT

Sagt på nationen.no

«En vandrende provokasjon» I

Spørsmålet må også være: ikke om, men når Listhaug må gå. Ingen regjering kan være fjent med en vandrende provokasjon. Stortinget må også ta ansvar.

Per Antton Nesjan

«En vandrende provokasjon» II

Jeg leste i Aftenposten at Sp ville lovfeste forbud mot tigging. Jordbruksoppgjøret skulle dog ikke være dekket av denne loven. Så jordbruksforhandlingene blir nok ikke avvirket.

Jan Petter Glendrange

Isfront: – Det virker som Listhaug prøver å brenne ned det som er av bruk mellom seg og bondedelerne, skriver Kato Nykvist i kommentaren «En vandrende provokasjon».

FOTO: NTB SCANPIX

Sagt på Twitter

Registrerer at flere lo-kale FrP-ere fra Akershus taler Listhaug imot. Lytt nå til den fornuften som faktisk finnes i partiet, da!

KRISTIN STRANGER @SUPERSTRANGER

Kjære @venstre og @KFFNorge, dere bidro til at Listhaug ble landbruksminister. Nå må dere stå på for norsk landbruk #nrildebatt

ELIN KOBRO@ELINKK

Alle spør om vi skal gå til rettsak mot bøndene som aksjonerer. Kjære vene, Bøndene er i sin fulle rett til å være engasjert i landbruk

KJELL S. RAKKENES@RAKKENES

Ikke en eneste kornprodusent på Hedmarken er stor nok for regjeringen! #oppgjøret #landbruk <http://www.bondelaget.no/hedmark/traagisk-for-kornprodusentene-arti-cle/78064-17.html> ...

MARGRETE NIKKEBY
@MARGRETEENKLEBY